

Thực trạng giáo dục hướng nghiệp và xu hướng chọn nghề của học sinh trường trung học phổ thông chuyên Đại học Vinh, Nghệ An

Bùi Thị Thùy Dương*

*Khoa Tâm lý Giáo dục, Trường Sư phạm, Trường Đại học Vinh

Received: 16/9/2024; Accepted: 4/10/2024; Published: 15/10/2024

Abstract: Career guidance education plays an important role in preparing high school students for their transition into society. The question of what career to choose is always a concern for students as they stand at the threshold of adult life. Therefore, career guidance education currently plays a significant role in helping students gain a proper understanding of careers, choose professions that suit them, and meet the needs of society. This contributes to the effective allocation and utilization of the labor force, promoting sustainable economic and social development. This article clarifies the current status of career guidance education and the career choice trends of students at Vinh University High School For Gifted-Students, Nghe An.

Keywords: Career guidance education, Career Choice Trends, Current Status of Career Guidance Education

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 29/NQ-TW đặt ra yêu cầu: “Đổi mới giáo dục phổ thông, tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh... Bảo đảm cho học sinh có trình độ trung học cơ sở (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau trung học cơ sở; THPT phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng”. Giáo dục hướng nghiệp (GDHN) là một bộ phận của giáo dục toàn diện giúp mỗi học sinh có sự hiểu biết về tính chất của ngành nghề mà mình hướng tới, biết phân tích thị trường hoạt động và tháo gỡ vướng mắc hoặc rèn luyện bản thân từ đó, mỗi học sinh tự xác định được đâu là nghề nghiệp phù hợp hoặc không phù hợp với mình. Hiện nay, Giáo dục nghề nghiệp phát triển dưới nhiều hình thức và ngày càng mở rộng tới cấp trung học nhằm trang bị cho thanh niên trẻ những kỹ năng cần thiết để sớm bước vào thị trường lao động; phân luồng và liên thông vẫn tiếp tục phát triển mạnh trong hệ thống giáo dục nghề nghiệp, nhằm tạo cơ hội học tập lớn nhất cho thanh niên, sớm gia nhập thị trường lao động.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát về quá trình khảo sát thực trạng

Mục đích khảo sát: Đưa ra bức tranh tổng thể về thực trạng GDHN và xu hướng chọn nghề của học sinh trường THPT Chuyên Đại học Vinh

Nội dung khảo sát:

-Thực trạng hoạt động GDHN cho học sinh trung học phổ thông ở trường THPT Chuyên Đại học Vinh.

2.2. Thực trạng chọn nghề của học sinh trường THPT Chuyên Đại học Vinh

Khách thể khảo sát: 150 học sinh, 20 giáo viên trường THPT Chuyên Đại học Vinh

Phương pháp và công cụ khảo sát: Sử dụng phương pháp điều tra bằng phiếu trưng cầu ý kiến, phương pháp phỏng vấn.

2.3. Kết quả khảo sát

Thực trạng nhận thức về ý nghĩa của việc lựa chọn nghề nghiệp đối với bản thân của học sinh trường THPT Chuyên ĐHV, Nghệ An

Kết quả thu được cho thấy, học sinh đánh giá ý nghĩa của việc chọn nghề đối với bản thân ở mức độ rất quan trọng chiếm 92,6%, quan trọng chiếm 6,6%, bình thường chiếm 0,6% và không quan trọng chiếm 0%. Từ đây ta có thể thấy được hầu hết học sinh THPT Chuyên ĐHV rất quan tâm coi trọng việc chọn nghề. Đây là một điều kiện giúp cho các em có thể lựa chọn nghề một cách đúng đắn nhất. Bên cạnh đó vẫn còn một số ít cho rằng việc chọn nghề là một việc làm bình thường với tỉ lệ chiếm 0,6%, đây là một con số nhỏ nhưng cũng khiến nhà giáo dục phải lưu tâm.

Thực trạng các yếu tố ảnh hưởng đến sự lựa chọn nghề của học sinh trường THPT Chuyên ĐHV, Nghệ An

Bảng 2.1: Kết quả khảo sát

Các yếu tố ảnh hưởng		SL	%	TB
Bản thân	Sở thích, năng lực	120	80	1
	Sức khỏe	20	13.3	9
	Giới tính	45	30	6
Gia đình	Định hướng của gia đình	50	32.8	4
	Điều kiện kinh tế	55	36.6	3
Nhà trường	Định hướng của thầy cô	35	24	7
	Sự lựa chọn nghề của bạn bè	26	17.3	8
	GDHN ở nhà trường	48	31.5	5
Xã hội (yêu cầu nghề, đặc điểm của nghề, nhu cầu về nguồn nhân lực,...)		62	41.3	2

Từ bảng số liệu trên đây ta thấy rằng yếu tố ảnh hưởng nhiều nhất đến sự lựa chọn nghề của học sinh là yếu tố “sở thích, năng lực” cụ thể là có 120/150 học sinh lựa chọn và chiếm 80%. Xếp thứ hai là yếu tố “xã hội” chiếm tỉ lệ 41.3%, sau đó là yếu tố điều kiện kinh tế cũng như định hướng của gia đình” với tỉ lệ 32.8%. Qua đây ta thấy được hầu hết các em có nhận thức tốt về các yếu tố ảnh hưởng đến sự lựa chọn nghề nghiệp của mình và đánh giá đúng các yếu tố đó. Các yếu tố này đều thuộc những cơ sở giúp các em lựa chọn nghề một cách khoa học đúng đắn. Tuy nhiên, bên cạnh đó có một số yếu tố như giới tính, sự lựa chọn nghề của bạn bè,... không phải là cơ sở vững chắc giúp các em lựa chọn nghề nghiệp nhưng vẫn ảnh hưởng đến sự lựa chọn của các em, đây có thể là nguyên nhân mà dẫn đến sự lựa chọn nghề nghiệp không phù hợp của các em, nó là một hạn chế trong công tác GDHN trong nhà trường mà cần được khắc phục.

Thực trạng GDHN cho học sinh THPT Chuyên ĐHV, Nghệ An

** Thực trạng nhận thức của cán bộ quản lý, giáo viên và học sinh trường THPT Chuyên ĐHV về ý nghĩa của hoạt động GDHN*

Kết quả thu được cho thấy có 9/20 giáo viên trả lời rất quan tâm, 11/20 giáo viên trả lời quan tâm và không có giáo viên nào trả lời chưa quan tâm. Từ đây chúng ta có thể thấy rằng phần lớn giáo viên đã có sự quan tâm đến hoạt động GDHN cho học sinh trong nhà trường tuy nhiên mức độ quan tâm lại chiếm tỉ lệ lớn hơn mức độ rất quan tâm, cụ thể là mức độ rất quan tâm chiếm 45% và mức độ quan tâm chiếm 55%.

** Thực trạng tổ chức các nội dung GDHN ở trường THPT Chuyên Đại học Vinh, Nghệ An*

Bảng 2.2. Kết quả khảo sát

TT	Nội dung	Mức độ quan tâm				\bar{X}	TB
		Rất quan tâm	Quan tâm	Ít quan tâm	Không quan tâm		
1	Giới thiệu các nghề, yêu cầu nghề trong xã hội	25%	70%	5%	0%	3.21	1
2	Cung cấp thông tin về thị trường lao động, các cơ sở đào tạo nghề	5%	70%	25%	0%	2.90	4
3	Cung cấp kiến thức để học sinh tự đánh giá được năng lực của bản thân	35%	40%	25%	0%	2.95	3
4	Chia sẻ những kinh nghiệm, nguyên tắc trong việc chọn nghề	5%	90%	5%	0%	3.02	2

Từ bảng số liệu trên ta thấy rằng nội dung hướng nghiệp đã được nhà trường quan tâm tới trong quá trình tổ chức hoạt động GDHN, tuy nhiên mức độ quan tâm của giáo viên tới từng nội dung lại khác nhau. Nội dung GDHN được giáo viên quan tâm nhiều nhất đó là “Giới thiệu các nghề, yêu cầu nghề trong xã hội” với giá trị trung bình đạt 3,2 trong đó có 25% giáo viên rất quan tâm và 70% giáo viên quan tâm tới nội dung này. Ở tất cả các hình thức GDHN hầu hết giáo viên đã quan tâm tới việc giới thiệu cho học sinh về thế giới nghề nghiệp, các nghề điển hình trong xã hội và địa phương với những yêu cầu cụ thể của nghề. Đây là một trong những yếu tố tác động tích cực, góp phần giúp học sinh có được sự hiểu biết về nghề một cách phong phú và đa dạng.

** Thực trạng tổ chức các hình thức GDHN ở trường THPT Chuyên Đại học Vinh*

Bảng 2.3 Kết quả khảo sát:

Các hình thức tổ chức GDHN	Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không bao giờ	\bar{X}	TB
GDHN qua các môn học	60%	40%	0%	2.41	1
Sinh hoạt hướng nghiệp và tổ chức thi tìm hiểu nghề	10%	90%	0%	1.94	4
Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp	30%	70%	0%	2.32	2
Tư vấn hướng nghiệp	15%	90%	0%	2.11	3

Kết quả thu được cho thấy, các hình thức tổ chức hoạt động GDHN ở nhà trường tương đối phong phú, tuy nhiên các hình thức được thực hiện chủ yếu ở mức độ thỉnh thoảng. Trong số các hình thức này, theo đánh giá của các thầy cô giáo thì hình thức GDHN thông qua các môn học là hình thức được sử dụng ở mức độ thường xuyên với giá trị trung bình là 2.4. Có 12/20 giáo viên chiếm tỉ lệ 60% cho rằng đã “thường xuyên” thực hiện GDHN qua tích hợp các môn học cơ bản như Văn, Toán, Tiếng Anh, Lịch sử,...

** Thực trạng nguyện vọng của học sinh trường THPT Chuyên ĐHV với các hoạt động GDHN*

Kết quả khảo sát thu được cho thấy những nguyện vọng của các em học sinh đưa ra rất quan trọng và thiết thực. Trong đó nguyện vọng mà các em đưa ra nhiều nhất đó là mong muốn nhà trường tổ chức đa dạng, phong phú về hình thức và nội dung hướng nghiệp với 115/150 học sinh và chiếm tỉ lệ 76.6%. Mong muốn này xuất phát từ thực tế nhà trường đã có tổ chức các hoạt động GDHN tuy nhiên tần suất thực hiện còn thấp, chỉ chú trọng vào một hình thức quen thuộc. Nếu các hình thức GDHN được tổ chức thường xuyên, luân phiên, đa dạng cùng với nội dung phong phú, thu hút được học sinh sẽ giúp cung cấp kiến thức vững vàng nhất, đầy đủ nhất cho học sinh.

Những kết quả đạt được và những vấn đề còn tồn tại của HĐGDHN cho học sinh trường THPT Chuyên Đại học Vinh, Nghệ An

**Những kết quả đạt được:* Trường có cơ sở vật chất khang trang với hệ thống các phòng học chức năng hiện đại, đáp ứng được các yêu cầu phục vụ cho công tác giảng dạy nói chung, hoạt động hướng nghiệp nói riêng. Trong trường có đội ngũ cán bộ, giáo viên giỏi, có trình độ chuyên môn cao, yêu trường, yêu nghề và luôn tích cực trong việc tìm tòi các hình thức giáo dục mới lạ, hiệu quả nhằm hướng tới việc tăng cường tối đa hứng thú của học sinh và tạo mọi điều kiện tốt nhất cho học sinh phát triển khả năng của mình. Đối với vấn đề GDHN, các em có cái nhìn nghiêm túc, các em luôn thể hiện sự trách nhiệm đối với bản thân và tương lai của mình. Ngay từ lớp 10 các em đã bước đầu tìm hiểu về hướng đi cho mình trong tương lai và từng bước vạch ra mục tiêu cũng như con đường phấn đấu để đạt được mục tiêu đó. Các buổi sinh hoạt, GDHN, các buổi hội thảo do học do nhà trường và các trường đối tác tổ chức thu hút được sự quan tâm, chú ý của nhiều học sinh và bước đầu đã đạt được những kết quả nhất định.

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, hoạt động GDHN cho học sinh THPT vẫn còn tồn tại những vấn đề cần được cải thiện như sau: Đội ngũ giáo viên chưa được đào tạo chuyên sâu về GDHN, chưa có kiến thức một cách khoa học, hệ thống về vấn đề GDHN nên hoạt động GDHN chưa được tổ chức một cách chuyên nghiệp. Các hoạt động hướng nghiệp mới chỉ được tiến hành dựa trên kinh nghiệm và hiểu biết xã hội của bản thân giáo viên; Nội dung GDHN ở trường THPT Chuyên Đại học Vinh trong nhiều năm qua cũng mới chỉ tập trung vào định hướng nghề nghiệp chứ chưa tập trung vào tư vấn nghề trong khi để học sinh có thể lựa chọn đúng đắn nghề nghiệp

tương lai thì các nội dung liên quan đến tư vấn nghề đóng một vai trò vô cùng quan trọng. Ngân sách chỉ cho các hoạt động hướng nghiệp như hội thảo, tham quan cơ sở sản xuất, chuẩn bị tài liệu cho học sinh,... còn hạn hẹp nên không thể tổ chức nhiều buổi sinh hoạt hướng nghiệp, tham quan, hoạt động ngoại khóa,... dù các hoạt động này mang lại nhiều hiệu quả trong công tác GDHN cho học sinh.

3. Kết luận

Trong bối cảnh xã hội hiện nay, GDHN cho học sinh THPT có tầm quan trọng đặc biệt. Kết quả nghiên cứu trong bài viết cho thấy: Nhận thức của giáo viên và học sinh về ý nghĩa của hoạt động GDHN là đúng đắn, các nội dung, hình thức GDHN được đánh giá là phù hợp, có hiệu quả. Học sinh trường THPT Chuyên Đại học Vinh luôn chủ động trong học tập và các hoạt động tập thể. Khả năng ngoại ngữ, sử dụng công nghệ thông tin của các em rất tốt nên có lợi thế trong việc nắm bắt thông tin, bắt nhịp với xu hướng phát triển của học sinh trên thế giới. Tuy nhiên, học sinh lựa chọn nghề nghiệp còn mang tính tự phát, chủ quan do thiếu sự hướng dẫn của hoạt động GDHN. Học sinh còn gặp nhiều khó khăn trong việc đánh giá năng lực bản thân phù hợp với nghề nghiệp nào, tìm kiếm thông tin về ngành nghề,... Thực trạng đó có thể gây ra sự lãng phí thời gian và công sức của bản thân, lãng phí nguồn nhân lực, làm ảnh hưởng đến năng suất lao động cũng như sự phát triển của xã hội.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Văn Lê, Hà Thế Truyền (2004). *Một số kinh nghiệm về giáo dục phổ thông và hướng nghiệp trên trên thế giới*. NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội
2. Nguyễn Thị Thanh Huyền (2022). *GDHN và định hướng phân luồng học sinh phổ thông trong thực hiện chương trình GDHN*. Tạp chí Tuyên giáo
3. Thủ tướng Chính phủ (2018), *Quyết định số 522/QĐ-TTg ngày 14 tháng 5 năm 2018 về Đề án "GDHN và định hướng phân luồng học sinh trong GDPT giai đoạn 2018 - 2025"* Hà Nội. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình DPT, Chương trình tổng thể, Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018*. Hà Nội
4. Thi Hong-Hanh Pham, Thi Hong-Chi Le, Thi Hong-Lien Do, Phuong-Lien Lai, Thi-Trinh Do & Tien-Trung Nguyen (2023). Science mapping research on Career guidance in general schools: a bibliometric analysis from Scopus database, 1964–2022